

שפה ותרבות עברית

ז'בוטינסקי ראה בהשלטת השפה העברית יסוד ראשון בתהליך ההגשמה הציונית. מראשית פעילותו הציונית ברוסיה ייחס ז'בוטינסקי חשיבות מיוחדת לחינוך העברי. הוא היה בין היחידים בקרב מנהיגי הציונות, אשר ראה בשימוש בעברית מטרה עליונה. עם בנו דיבר אך ורק עברית. הוא סבר שכל ציר לקונגרס הציוני חייב לדעת עברית, ולא היה יכול לשאת את החרפה שהידיש היתה הלשון הרשמית של הקונגרס. ז'בוטינסקי הטיף להשלטת השפה העברית בתור שפת הוראה כללית בכל בתי הספר. לדעתו לא ניתן היה להקנות ערכים לאומיים באמצעות כלים זרים. רק בהשרשת מושגים לאומיים ניתן יהיה להחדיר את תודעת העברית ללב היהודים. הצעתו היתה מהפכנית, ולא התקבלה על ידי רוב המנהיגים היהודים, אשר ראו בו "בעל דמיונות", והוא נשאר בודד במערכה. מאבק נוסף עליו שקד היה הרעיון לייסוד אוניברסיטה עברית בארץ ישראל.

"החייאת העברית בעולם הגויי מוסיפה כבוד לציונות, מגבירה את כוחה הפוליטי, עשו ניסיון בעצמכם אם תמצאו הזדמנות לכך. קחו גוי פשוט, תנו לו להקשיב לשיחה בעברית, תחכו עד שישאלכם 'איזו שפה היא זאת?' תענו בקיצור: 'שפת התנ"ך' – ותשמעו מה תהיה אחרי כן השאלה השנייה. היא תהיה: 'מה נשמע אצלכם בנוגע לארץ-ישראל?'... כאן המדובר באותו הנס, הפלא הגדול, אשר עליו שמע העולם בכל מאות שנות תולדותיו משחר ילדותו: כוח הזיכרון, עוצמת העקשנות, שיכולה לקחת חוט, שנפסק לפני יותר משישים דורות – לקחתו, להסיר ממנו את אבקו, לקושרו מחדש ולמשוך אותו הלאה, לעוד שישים דורות..." ("הצפירה", דאר היום 5.1.1931)

"רצוני שערי (בנו של ז'בוטינסקי) ידע יפה עברית. בכל השאר איני נותן לך עצות."
(מכתב-צוואה אל אשתו, בצאתו לחזית, 17.9.1918, כרך זכרונות בן-דורי, עמ' 14)

"ברור לי הדבר, כי אין ביכולתנו עדיין ליצור אוניברסיטה טובה. אין דבר, נתחיל באוניברסיטה גרועה – תראו שיהיה לה ערך לאומי וחינוכי שקול כנגד תריסר מוסדות חקירה משובחים."
(מתוך: אבטוביוגרפיה, עמ' 88-89)

"בית"ר רואה בשפה העברית את שפתו הלאומית היחידה והנצחית של עם ישראל. בארץ ישראל עליה להיות לשפה היחידה השלטת בכל שטחי החיים של היהודים; בארצות הגלות היא צריכה להיות לפחות שפת הלימוד, למן גן הילדים ועד לבית הספר התיכון. בחינוכו של כל ילד יהודי עליה לשמש הראשית והיסוד לכול; וילד שאינו יודע עברית, אינו יהודי שלם- ואפילו הוא בית"ר... שפה לאומית היא השפה שנולדה יחד עם העם והיא מלווה אותו, בצורה זו או אחרת, בכל דרך חייו הארוכה: הלא זו היא השפה העברית."
(מתוך 'רעיון בית"ר', 1934)

חברה מתוקנת

בחזונו ראה ז'בוטינסקי חברה המבוססת על ערכים סוציאליים ועל סולידריות חברתית ברוח נביאי ישראל, שסמליה העיקריים הם "שבת", "פאה", ו"רעיון היובל". ז'בוטינסקי אימץ את הרעיון הטמון ביסודות אלה, שלפיו מוטלת על המדינה מוטלת החובה לדאוג לפרט ולספק לו את צרכיו היסודיים. הגשמתו של מלוא החזון הציוני תלויה לא רק בהקמתה של מדינת ישראל, אלא ביכולתה לתרום לאנושות במסגרת ערכי מוסר וקדושת אדם.

"אני מצייר לעצמי שהדבר, שאנו מכנים בשם 'הצרכים האלמנטאריים' של אדם רגיל - אותו הדבר שהיום הוא צריך להילחם עליו ולבקש פרנסה ולהרעיש עולמות, כולל חמישה דברים: אוכל, דירה, בגדים, חינוך - האפשרות לחנך את הילדים, בריאות - האפשרות להתרפא, במקרה מחלה. או כפשוטם חמשת הממ"ים: מעון, מזון, מרפא, מורה, מלבוש. ביחס לכל אחד מן הצרכים הללו קיים בכל מדינה ובכל תקופה מושג מסויים על מינימום מספיק. וחובתה של המדינה, על פי 'תרופתי', צריכה להיות: כל אדם, המודיע שהוא דורש את 'חמש הממין', צריך לקבל אותן. זהו הראשון משני חוקים 'שלי'. מכאן יש להסיק, שבידי המדינה צריכה להיות תמיד האפשרות לספק את 'חמש הממין', לכל אותם האזרחים, שידרשו אותן. מאין תיטול אותן המדינה? התשובה על כך היא החוק השני 'שלי': המדינה תיטול אותן בכוח מן האומה, ממש כמו שהיא נוטלת כיום מיסים אחרים ומכריחה בני אדם צעירים לעבוד בצבא. לפי 'תרופתי' תעשה הממשלה חשבון, שעל פיו יהא צורך להבטיח בשנה הקרובה ב'חמש ממין' כך וכך נפשות בערך, זאת אומרת, יהא צורך בכך וכך טונות של צרכי אוכל, בכך וכך מעונות, אריגים וכו'. ולשם כך יהא צורך בכך וכך כסף ובכך וכך שעות עבודה (בוודאי לא בהרבה שעות 'עבודה', שהרי את עצם העבודה תעשה המכונה). והמדינה תטיל בכל שנה על האזרחים שיעור מתאים של מיסים, או תפקיע מספר מתאים של בתי-חרושת פרטיים ותגייס בשביל 'השירות הסוציאלי' מספר מתאים של צעירים. אף-על-פי שאין אני סטאטיסטיקן גדול, הרי בטוח אני, שכל זה יעלה בזול לעין ערוך משעולה כיום החזקת הצבא. ובזה יפטרו מכל השאלה הסוציאלית."

(מתוך: הגאולה הסוציאלית, כרך רשימות, עמ' 297 - 298)

"אינני רוצה להאמין, כי יש באנושות הבדלי דרגות. גם לי מוטב להיעלם ולעבור מן העולם מאשר להסכים להשקפה, שבני ובן זולתי אינם אנשים שווים ערך, שבני וסנדלרי אינם שווים".
(מתוך נאום בוועידה העולמית של הצה"ר, 1932)

"אם אבקש את השורש לאותה רוח עברית חדשה, שביתר מהווה כיום את ביטוייה המפותח ביותר, אמצאהו ברעיון מלכותו של האדם והתכוונתי לכל אדם: יוני או באנטו (שבט אפריקאי), צפוני (סקנדינאבי) או אסקימו. הם כולם בצלם אלוקים נוצרו: זאת למדנו מן הפרק הראשון של התנ"ך".

(מתוך: "בני מלכים", המשקיף, 25.4.1941)

"מחשיב אני את האשה על הגבר, בכל שטח יסודי של חיי הציבור והבית; חוץ מיגיע-כפיים גס ופראי שבו מכריע כוח-השרירים, אין תפקיד ומקצוע שלא הייתי מוסר לאשה בעדיף על הגבר. ...ניסיון שנטע בתוך-תוכי מושג של נפש ארוגה מחוטי פלדה וחוטי משי, ולמושג הזה קרא 'אשה'. ...אבל חוטי-פלדה עם חוטי-משי הנם חומר לא ייקרע..."
(מתוך "סיפור ימי", כרך: אבטוביוגרפיה, עמ' 149)

"כל עוד נמשך תהליך הבנייה של המדינה היהודית – הרי בעל ההון אינו בעל הון לגבינו. והפועל איננו פועל. אלא חומר לבניין שאנו מקימים. כיהודים דווקא אנו זוכרים שהמלחמה למען משטר חברתי טוב יותר הייתה תמיד אחת המסורות היפות ביותר של המחשבה הישראלית – החל במחוקק התורתי הגדול משה רבנו ועד לעשרות השנים האחרונות. רבים מאתנו מאמינים כי בעתיד תהיה ארץ ישראל דווקא למעבדה, אשר בה תתגלה ותתגשם בדרך מיוחדת משלנו התרופה לגאולת החברה האנושית כולה, אך בטרם ניגש לגלות את התרופה עלינו בראש וראשונה לבנות את המעבדה."
(מתוך 'מדינה עברית – פתרון שאלת היהודים', ע"ע 89 – 90.)

שלילת הגלות

חיסול הגלות - זו היתה הסיסמה אותה נשא ז'בוטינסקי מארץ לארץ ומעיר לעיר ובדבר אל בני עמו מעל דפי העיתונות, באסיפות עם ובשיחות בארבע עיניים, קרא: "יהודים, חסלו את הגלות - ולא, הגלות תחסל אתכם." בשנת 1936 הכריז ז'בוטינסקי בפולין על תוכנית ה"אוואקואציה". הוא הזהיר, הזעיק והתחנן באוזני היהודים כי חובה עליהם לפנות את ה"חורבה" בטרם תתמוטט עליהם, ולפלס להם נתיב בריחה לארץ ישראל. כולם מצווים להציל את נפשם לפני שתתאחר עליהם השעה. בדבריו אלו "הרגיז" את הסובבים אותו. המנהיגים היהודיים וגם הציונים קמו עליו כאיש אחד לגנותו על שהוא "מסייע" לאנטישמים וחותר תחת אושיות הקיום היהודי.

"בהיותי בן 16 חיברתי שיר: צורתו הפיוטית שכחתי, אך תוכנו זכור לי עדיין: גלות - פירושה, שאחרים עושים את ההיסטוריה במקומנו. ואילו הציונות פירושה, שעם ישראל מתחיל לעשות את ההיסטוריה שלו מחדש, כעם עצמאי..."
(מתוך נאום על תוכנית האוואקואציה, אוקטובר, 1936)

"זה שלוש שנים אני פונה אליכם, יהודי פולין, עטרת יהדות העולם, בקריאה. אני מזוהר אתכם בלא הפוגה, שהקטסטרופה (האסון) מתקרבת. שערותי וזקני הלבינו בשנים אלו, כי לבי שותת דם על שאתם, אחים ואחיות יקרים, אינכם רואים את הר-הגעש שיתחיל תיכף לפלוט את אש ההשמדה. אני רואה מראה איום; הזמן קצר בו אפשר עוד להינצל. אני יודע: אינכם רואים, כי אתם טרודים ובהולים בדאגות יום-יום.
האזינו לדברי בשעה השתים-עשרה: למען השם! יציל-נא כל אחד את נפשו, כל עוד יש זמן לכך - והזמן קצר!

ועוד דבר ברצוני לומר לכם ביום תשעה-באב זה: אלה שיצליחו למלט את נפשם מהקטסטרופה, יזכו לרגע החגיגי של שמחה יהודית גדולה: לידתה מחדש ותקומתה של מדינה יהודית. איני יודע אם אני אזכה לזאת, בני - כן! אני מאמין בזאת כשם שאני בטוח שמחר בבוקר שוב תזרח השמש, אני מאמין באמונה שלמה."
("בהלך-רוח של ט' באב", מתוך נאום בווארשה, ט' באב תרצ"ח, אוגוסט 1938, עקרונות מנחים לבעיות השעה, עמ' 160)

"גרוע ממנה הדבר שאני רואה אצל המוני יהודים באירופה המזרחית: שוויון נפש, פאטליזם, כניעה לגורל... הבריות מתנהגים כעת כאילו כבר נגזר דינם... משל למה הדבר דומה? כאילו הושיבו את האנשים בעגלה, שנים עשר מיליון אנשים משכילים ומנוסים הושיבו בתוך עגלה, ואת העגלה דחפו אל עבר פי תהום. כיצד מתנהגים אנשים אלה? אחד בוכה, אחד מעשן סיגריה, אחדים קוראים עיתונים, אחד שר - ולשווא תחפשו איש אחד, שיקום, יטול את המושכות לידי ויעביר את העגלה משם והלאה. זהו הלך הרוחות. כאילו בא איזה אויב גדול והרדים את מוחותיהם בכלורופורם. בא אני אליכם לערוך ניסיון. את הניסיון האחרון. קורא אני אליכם: שימו לב למצב זה. נסו לעצור את העגלה, נסו לקפוץ מתוכה, נסו לשים מכשול כלשהו בדרכה, אל תלכו ככבשים אל הזאב..."
(מתוך נאום באסיפת עם בווארשה, מאי 1939)

ההגנה העצמית, צבאיות וערביי ישראל

אחד הנושאים המרכזיים בחייו היה המאבק להנחלת רעיון ההגנה העצמית. עצם הרעיון בדבר נחיצותו של כוח צבאי יהודי שיגן על היהודים בגולה ועל המדינה שתוקם, היה מצוי עוד בכתביו של הרצל. ז'בוטינסקי ראה בארגון ההגנה היהודית העצמית ביטוי לגאווה לאומית ולכבוד עצמי, העשוי לעורר אצל המוני היהודים המדוכאים והמושפלים אמון וביטחון בכוחות עצמם. הוא עצמו הצטרף ליחידה להגנה עצמית שאורגנה בידי ברית הסטודנטים 'ירושלים', ופעל רבות להשגת כסף לשם רכישת נשק עבורה. ז'בוטינסקי דיבר לא רק על צבא מקצועי, שישמש להגנה מבפנים ומבחוץ, אלא על החינוך לחיילות של הנוער בכללו, כדי שיוכל לעמוד במערכה הקשה, שהתחייבה מתוך צורכי התחדשותו הלאומית. ז'בוטינסקי כתב אמנם על שבחי המיליטריזם - משמעת, יכולת של פעולה קולקטיבית, עזרה הדדית, רוח של הקרבה עצמית, תעוזה וכושר למפעלי גבורה - אך לא התעלם מקווי האופי השליליים, שהמיליטריזם עלול לקבל בתנאים מסוימים.

"...במשך יובלים ודורות הורגלו אומות העולם לשמוע, כי פה היכו את היהודים ושם הגנו על היהודים - או היכו או הגנו, וקשה להגיד מה היה משפיל יותר - המלקות או ההגנה. בא הזמן להראות לעולם רובה יהודי עם כידון יהודי. מתוך הקושי, שבו השגנו את המטרה הזאת, יכולים אתם להבין את ערכו, או אולי, יותר נכון, עוד אין אנחנו יכולים להבין את כל ערכה של המהפכה הנפשית הזאת - את כל ערכה ואת כל תוצאותיה הקרובות והרחוקות - ורק בני בנינו יבינו, וכאשר יבינו, יברכו את שמכם."

(ה"שניידרים" - זאב ז'בוטינסקי, הארץ, ט"ו בכסלו תר"פ, 7.12.1919)

"בשביל הדור הגדל לנגד עינינו ואשר על כתפיו תוטל - כנראה, האחריות למפנה הגדול ביותר בתולדותינו, יש לאלף- בית צלצול פשוט ביותר: צעירים, למדו לירות. הכרת המציאות ההיסטורית מצווה עלינו: אם תהיו אנשים מלומדים וגם תדעו לחרוש אדמה ולבנות בתים, תדברו כולכם עברית ותכירו את כל הספרות הלאומית שלנו... ואילו לירות לא תדעו, תהיה התקווה מכם והלאה. אולם אם תדעו לירות - אפשר שתהיה התקווה... כולם מבינים, שמכל התנאים להתחדשות מדינית, הידיעה לירות היא לצערנו התנאי החשוב ביותר."

(מתוך "על הכירה אש", 'האומה', גליון 9)

"יחסי האמוצינאלי אל הערבים הוא כיחסי לכל יתר העמים: שוויון נפש אדיב. יחסי הפוליטי אליהם נקבע על ידי שני עקרונות: ראשית - את הרחקתם של הערבים מארץ ישראל הנני חושב לבלתי מתקבלת על הדעת בהחלט; בארץ ישראל תמיד ישבו שני עמים... שנית, הנני מתגאה בהשתייכותי לאותה קבוצה שניסחה את תוכנית הלסינגפורס, זו התוכנית של זכויות לאומיות לכל העמים החיים בתוך מדינה אחת. בעריכת תוכנית זו הגינו לא רק ביהודים, אלא בכל העמים, בכל מדינות שבתם; ויסודה של התוכנית הוא שיווי זכויות מוחלט. הנני מוכן להישבע בשמנו ובשם צאצאינו שלא נפר לעולם שיווי זכויות זה, ולא נעשה ניסיון לדחוק את רגליו של מישהו. כפי שהקורא רואה, הרי זה 'אני מאמין' שאומר כולו שלום.

אולם באור אחר לגמרי מופיעה השאלה, אם אפשר תמיד להגיע למטרת שלום בדרכי שלום. התשובה לשאלה זו תלויה ללא שיוור ביחסם של הערבים אלינו ואל הציונות, ולא ביחסנו לערבים.

על הסכם מרצון בינינו לבין ערביי ארץ ישראל אי אפשר לחלום. לא עתה וגם לא בעתיד הנראה באופק... אין תקווה - תהיה אף הקלושה ביותר - להשיג את הסכמתם של ערביי ארץ ישראל להפיכתה של פלשתינה לארץ בעלת רוב יהודי...

אינני מתכוון לקבוע שעם ערביי ארץ ישראל בלתי אפשרי הסכם כלשהו, בלתי אפשרי הוא רק הסכם מרצון. כל עוד מקנן בליבות הערבי, ויהיה אף זיק של תקווה, שיעלה בידם להיפטר מאיתנו, אין בעולם דברי נועם כאלה ולא הבטחות מושכות לב שבגללם יהיו הערבים מוכנים לוותר על תקוותם זו... אומה חיה מוכנה לוותרים בשאלות גורליות כאלו רק בזמן שלא נותרה כבר כל תקווה "להיפטר", וכשכקיר הברזל נסתמה כל פרצה. רק אז מאבדות את השפעתן הקבוצות הקיצוניות... רק אז יופיעו המתונים כשבפיהם הצעות בדבר ויתורים הדדיים; ובשעה כזו בלבד הם יתחילו להתמקח איתנו על עניינים מעשיים...

אולם הדרך היחידה המובילה להסכם כזה הוא קיר הברזל, כלומר, קיומו של כוח כזה בארץ ישראל, אשר לא יושפע בשום פנים ואופן על ידי לחצם של הערבים".

(על קיר הברזל", כרך בדרך למדינה, עמ' 253-260)

"לתת ליהודים להילחם בעד אדמת ישראל, זהו אחד הרעיונות הנהדרים ביותר, ששמעתי במשך כל חיי".

(עמ' 301, בתוך 'אוטוביוגרפיה').

"גורלנו תלוי בשחרור ארץ-ישראל מתחת השלטון התורכי ובשחרור הזה צריכים אנו להשתתף בתור יחידה צבאית עברית".

(עמ' 109 בתוך 'אוטוביוגרפיה').

"באיזה רגע בדיוק נולדה בלבי המחשבה על גדוד עברי לוחם [...] - אין אני זוכר עכשיו. ואולם סבורני, שבכלל לא היה שום רגע כזה. חושב אני, שלי בכלל היה ברור תמיד, מאז ומעולם, שאם תפרוץ פעם מלחמה בין אנגליה ותורכיה, הרי טוב היה אילו היו היהודים מקימים גיס משלהם ומשתתפים בכיבושה של ארץ-ישראל".

(עמ' 110, בתוך 'אוטוביוגרפיה').

ריבונות יהודית

ז'בוטינסקי ציין את ההכרח ליצור מדינה ריבונית שיש בה משום ערובה להמשך קיומו של עם ישראל. הוא ראה עצמו כנושא דגלה של "הציונות ההרצליאנית", ששמה את הדגש על יצירת תנאים מדיניים נאותים כתנאי קודם לפעולה התיישבותית, ופסל את הנוהג של סלקציה של עולים, שהיתה מכוונת להבטחת דמות מסוימת של החברה הארץ-ישראלית. למדינה היהודית, על פי ז'בוטינסקי יש ייעוד מיוחד שכמו שמור לה מששת ימי הבריאה. תרומה סגולית יש לאל ידה לתרום לאנושות במסגרת ערכי מוסר וקדושת האדם. מטרתה הסופית האמיתית של מדינת היהודים היא יצירת תרבות לאומית, שתאציל מהודה על כל העולם. לנוסחתו החדשה קרא "ציונות רוממה".

"ציון - האמונה שרק ארץ ישראל יש בכוחה לפתור את בעיית עם ישראל - ביטוי כפירה בכל הצעות פתרון אחרות, כגון טריטוריאליזם, המשך הישיבה בגולה וכל כיוצא באלה".

(מתוך: יוסף נדבה, זאב ז'בוטינסקי - האיש ומאבקיו, 1986)

"... דבר זה ודאי הוא, כי בשני הדורות הבאים נאלץ להוציא מן הגולה מיליונים רבים, ואין אפשרות ממשית לכך מחוץ לגבולות ארץ-ישראל. ... עם במצוקה גדולה חייב לתכנן תוכנית גדולה ולהילחם למימושה".

("ממעמקים", הירדן, 17.4.1936, מובא ב"עולמו של ז'בוטינסקי" מאת משה בלע,

עמ' 27)

"האנטישמיות לא יכלה להוליד את הציונות. האנטישמיות יכלה להוליד רק את השאיפה לברוח מן הרדיפות... ואולם, כדי שתחת ההטפה לשמד תישמע הקריאה לתודעה עצמית ולתחייה לאומית, היה צורך במשהו מלבד האנטישמיות - היה צורך במניע פנימי, בציווי פנימי חיובי. ציווי זה הוא יצר החיים של שמירת הקיום הלאומי, אשר נתן לנו כוח ללכת בשביל העקרבים של דברי ימינו."

(מתוך "אל שונאי ציון", 1903)

"...לא נותרה לנו אלא דרך אחת, שהיא מציאותית וראויה למאמץ: עליית המונים מרוכזת לארץ... שוב תהיה לנו הציונות למה שהיתה בימי הרצל - לא רק תחייה לאומית, לא רק תנועה לפתרון בעיותיה הרחבניות של האומה, אלא גם רעיון הצלה אנושי להמוני אדם עצומים, רעיון כמעט משיחי במובן הפשוט ביותר של מילים אלה".

-(מתוך "פטיציה בגולה, התנגדות בא", דברים בוועידה העולמית החמישית של ברית הצה"ר", וינה 1932)

ליברליזם ודמוקרטיה מול לאומיות אינטגרלית

ז'בוטינסקי העיד על עצמו כי היה בעל השקפת עולם ליברלית דמוקרטית וספג את השפעות הליברליזם המערב אירופאי של המאה ה-19 ותמך בשיטה הפרלמנטארית הבריטית. הוא סלד מחיבור תנועתו לגישות פשיסטיות דיקטטוריות וגינה את "פולחן המנהיג". לא אחת בשוב ומחוצה לו היו ניסיונות להדביק למפלגתו של ז'בוטינסקי (הצה"ר) תדמית פשיסטית באמצעות מוטיבים כמו "חד-נס" ו"החולצות החומות של בית"ר", ולאור הסלידה של התנועה מהסוציאליזם והקומוניזם (סלידה אשר הייתה משותפת לתנועות הפשיסטיות באירופה באותה תקופה). גם בדבריו של ז'בוטינסקי ניתן לראות לעתים את הפולמוס הפנימי שקיים בינו לבין עצמו על השקפת עולמו המדינית שנעה בין ליברליזם ודמוקרטיה לבין לאומיות אינטגרלית.

"בראשית ברא אלוהים את היחיד; ... לשם טובתם של היחידים נוצרה חברה, לא להפך; ... יצביעו לי על הסתירה שבין ההשקפה הזאת ובין מהותה ותכנה של תעמולתי הלאומית; אחד מידידי, שקרא את כתב ידי זה, כבר הזכירני שגם פזמון אחר שמע מפי: 'בראשית ברא אלקים את האומה'. – אין סתירה. את הפזמון השני לא ניסחתי בניגוד לאלה הטוענים כי 'בראשית' נבראה ה'אנושיות': אני מאמין אמונה שלמה, כי בהתחרות בין שתי אלה, האומה קודמת; וכמו כן קודם היחיד לאומה. וגם כי ישעבד אותו היחיד את כל חייו לשרות האומה – גם זאת איננה סתירה בעיני: כך רצה – רצון ולא חוב."

"לו ברכני יוצרי בחכמה ודעת מספקות לניסוח שיטה פילוסופית, הייתי מייסד ובונה את כל שיטתי: 'בראשית ברא אלוהים את היחיד; כל יחיד הוא מלך השווה לרעהו – והרע 'מלך' גם הוא; טוב שיחטא היחיד כלפי הציבור משתחטא החברה ליחיד; לשם טובתם של היחידים נוצרה חברה, לא להפך; והקץ שבעתיד, חזון ימות המשיח – הוא גן עדן של היחיד, ממלכת אנארכיה מזהירה, משחק הנפתולים בין כוחות אישיים ללא חוק ולאין גבול – וה'חברה' אין לה תפקיד אלא לעזור את הנופל, לנחמו ולהקימו ולתת לו את האפשרות כי שוב ישוב לאותו משחק הנפתולים... עלי להודות כי זוהי אמונתי גם עד עתה."

(סיפור ימי, אוטוביוגרפיה, עמ' 38)

"השיטה' המדינית שהייתה לנו עד עתה, חיפוש ה'אישיות' – היא קודם כל שיטה בלתי מוסרית, כי היא עלולה תמיד להביא לידי מזמורי תשבחות מופרזים מצד אחד, ולידי ביקורת הדומה לגידוף מאידך גיסא... אני מתעב ובז לכל תופעה, המזכירה את פולחן האישיות ולו ממרחקים."

("עולמו של ז'בוטינסקי", עורך: משה בלע, עמ' 310)

"גם לי שנאה עיוורת לרעיון, האומר ש'המדינה היא הכל'. [...] הנני מאמין רק בפרלמנטריזם 'מן האפנה הישנה', כל כמה שייראה לפעמים בלתי נוח או מחוסר אונים. הנני מאמין בחופש הדיבור והארגון, וכמעט בכל התנגשות בין ההכרה האינדיבידואלית למשמעת הכפויה, הנני עומד לצידו של היחיד."

("עגלת ה'כלי הזמר'", כרך "בדרך למדינה", עמ' 271)

"...הדרך היחידה ליצירת הנהגה, היא המצווה הנאה והישנה של זכות בחירה כללית וישירה... "אני מבין שכמה מן היהודים המתנגדים לסוג הציונות שלי, טוענים כי הם חושדים בי שאני פרו פאשיסט. אני בדיוק ההפך מזה: אני שונא אינסטינקטיבית את ה'פוליצישיטאט' מכל סוג שהוא, אני ספקני לחלוטין לגבי ערכם של המשמעת, הכוח, ההענשה וכו'."

(עולמו של ז'בוטינסקי, עמ' 161).

"מרחוק נראית הארץ הייעודה יפה יותר משהיא באמת. אנו, אשר לא רק אין לנו חוקה דמוקרטית, אלא בכלל אין לנו שום חוקה, - בדרך הטבע נוטים אנו להאמין שהדמוקרטיזציה של משטר המדינה הריהי סם מרפא לרעות חברתיות רבות. לפנינו היו בני אדם טפשים עוד יותר, וסברו שהחופש מרפא - אפילו את העוני ... רצוני לומר: האמונה, שהמשפטים הקדומים הגזעיים, הלאומיים או הדתיים, נתמכים אך ורק על ידי האבסולוטיזם, ואילו הדמוקרטיה אינה יודעת אותם ובוחלת בהם ... כי אכן כזב הוא, שחצני ומשווע. הדמוקרטיה כשלעצמה - דבר מצוין, כולנו רוצים בה ושואפים אליה; אולם אסור לנהוג בצביעות ולהבטיח מה שלא יבוא. המשפטים הקדומים הגזעיים מושרשים בעיקרם בהמוני העם דווקא. מתן האפשרות להמונים אלו לנטול חלק בשלטון רחוק הוא מלשפר בכל עת את מצבם של העמים המדוכאים.

"חכם היה הפילוסוף שאמר: homo homini lupus רע מן הזאב אנוש לאנוש, ועוד ימים רבים לא נוכל לתקן זאת, לא על ידי ריפורמה בסדרי המדינה, ולא בעזרת התרבות, ואף לקח החיים המר לא יועיל. אויל האיש המאמין לשכנו, ויהא השכן טוב לב וחביב ביותר. אויל האיש הסומך על הצדק: אין הצדק קיים אלא בשביל מי שעומדים לו אגרופו ועקשנותו להפכו למנת חלקו. כאשר מוכיחים אותי על שאני מטיף להתבדלות, לאי אמון ולשאר דברים שהם קשים לאיני הדעת, יש ואחפוץ להשיב: אני מודה באשמתי. אני מטיף לכל אלה ואוסיף להטיף; כי ההתבדלות, אי האמון, עמידת 'שמור' בכל עת, מקל חובלים ביד בכל עת, - הנה האמצעי היחידי להחזיק מעמד כלשהו בהתנצות-זאבים זו."

("Homo Homini Lupus", כרך: אומה וחברה, עמ' 256)

"אני חש כי זמנו [של הליברליזם] הולך ובא: אני סבור, כי בעוד חמש שנים בערך יתמכו בו המוני נוער נלהב, ועל סיסמותיו יחזרו בכל רחבי תבל באותה היסטריה, שעשו כן לגבי הקומוניזם לפני חמש שנים, ולגבי הפשיזם היום; אלא שההשפעה תהיה עמוקה יותר, מכיוון שהליבראליזם מושרש בטבע האדם, שלא כאותן דתות הקסרקטין."

(עולמו של ז'בוטינסקי, עמ' 275)

חד נס

פן נוסף המצביע על תפישתו הלאומית של ז'בוטינסקי הוא רעיון החד-נס (המוניזם), רעיון המדגיש את אחדותה הפנימית של האומה וההגמוניות שלה על פני גורמים אינדיבידואלים ומעמדיים. העיקרון הבסיסי העומד בייסוד רעיון המוניזם הוא ההתנגדות לכל רעיון או אידיאה הסותרת את האידיאל הציוני וזאת מתוך חשיבה שיש להתרכז רק ברעיון אחד, הרעיון הציוני, כדי להשיג את המטרה שהיא מדינה יהודית בארץ ישראל המשמעות של חד-נס הוא דגל אחד, דגל כחול לבן שהוא הדגל הציוני. בניגוד לתנועת הפועלים הציונית שהחזיקה בנוסף גם את הדגל האדום הסוציאליסטי. ז'בוטינסקי סלד משילוב זה וקרא לו שעטנז אידיאולוגי שמעכב את המטרה הציונית. לטענתו יש לרכז את כל כוחות האומה ברעיון הציוני ורק לאחר שתושג המדינה היהודית היא תהיה פתוחה לרעיונות ואידיאלים חברתיים שונים.

"בו ברגע שאחד הרעיונות מתחיל להיות אבן נגף (ואפילו באופן בלתי ישיר!) על דרך הקמתה של מדינת היהודים, עלינו להקריבו בלי רחמים לטובת האידיאל היחידי, כי אידיאות אפשר שתהיינה לנו הרבה, וכולן יכולים אנו להתייחס בהוקרה הגדולה ביותר; מה שאין כן האידיאל, הוא יכול להיות רק אחד, ועל כל אידיאה אחרת לכופף את ראשה לפניו, ואסור ולא ייתכן, כי יהיה לנו 'אידיאל' שני על פניו. 'שני אידיאלים' הרי זה אבסורד ממש כ'שני אלוהים'. לעבוד אפשר רק לאל אחד ולאידיאל אחד; וכל השאר, עד כמה שלא ישא חן בעינינו, הנהו ותמיד יהיה דבר צדדי ועלינו להקריבו ללא היסוס, אם נשקפת ממנו סכנה לענייננו. ... פירושה דור אשר הקדיש את חייו רק לאידיאל האחד הזה של יצירת מדינת היהודים ואין הוא יודע אידיאלים אחרים על פניו."

(רעיון בית"ר", כרך "בדרך למדינה", ע"ע 312 – 313)

גזע

היבט אחר ורווח בימים ההם בעולם הפוליטי של אירופה, הייתה דעתו לגבי המונח "גזע". ז'בוטינסקי טען כי יש הבדלים בין גזעים והגזע הוא המרכיב המהותי של הלאום מעבר לקריטריונים האחרים כמו שטח, שפה, היסטוריה ותרבות משותפת. עליונותו של גזע מתבטאת ביכולתו לשמור על יחודו ותרבותו מפני השפעות זרות. אולם הוא הדגיש כי ביסודו של דבר כל העמים שווים בערכם, ופסל על הסף את התיאוריה של גזעים טהורים או גזעים הנעלים על אחרים

"כמעט כל לאום יש לו 'מתכון גזעי' מיוחד, המשותף לכל יחיד ויחיד שבתוכו; מבחינה זו [...] הלאום והגזע כמעט חופפים זה על זה." - ("גזע", כרך "אומה וחברה", עמ' 126)

"אין בכלל גזעים עילאים ונחותים. לכל גזע תכונות משלו, פרצוף משלו, צירוף כשרונות משלו; אולם מבוטחני, כי אילו אפשר היה למצוא קנה מידה מוחלט להעריך בדיקנות את הסגולות המיוחדות הטבועות בכל גזע, כי אז היה מתברר בדרך כלל, שהגזעים כולם שווים בערכם בקירוב." - ("חילופי מחמאות", כרך "אומה וחברה", עמ' 147)

על החינוך לזהות לאומית

"יש לומר בצער, כי המורה היהודי רחוק עדיין מהכרת כוחו ומהערכת מלוא משקלו. אילו תפס את כל עוצמת שלטונו, היה תופס גם את כל כובד אחריותו ואת חשיבות המשימה, שההיסטוריה הטילה עכשיו דווקא עליו. מי שהופקדה בידו נשמת דור המחר, נתבעות ממנו תביעות גדולות."
(החינוך העברי, עמ' 61 בתוך כתבים ציוניים ראשונים).

"אנו מתאוננים על אשר בזים לנו, ואנחנו כמעט בזים לעצמנו. ואין פא בדבר, אם נשים אל לב, כי יהודי שקיבל חינוך לפי השיטה הנהוגה בימינו יודע על היהדות, כלומר על עצמו, רק את אשר הוא רואה סביבו, כלומר תמונה שאין בה כדי לעודד את רחשי הכבוד הלאומי."
(החינוך העברי, עמ' 65 בתוך כתבים ציוניים ראשונים).

"עיקר חוליינו – הבוז העצמי, עיקר צרכינו – פיתוח הכבוד העצמי [...] המחלוקת כאן איננה בין ציוני ללא ציוני: המחלוקת עמוקה הרבה יותר [...] כאן מתנגש רצון החיים מול הנטייה למות."
(החינוך העברי, עמ' 72 בתוך 'כתבים ציוניים ראשונים').

הגלות והדבקות בזהות היהודית: הדת והלאומיות

"תולדות הגלות היהודית מספרות לא את מעשיהם של היהודים עצמם אלא את מה שעשו בהם זולתם [...] ידי זרים עצבו את תולדותינו, ואילו אנו היינו רק הצד המקבל, הסביל [...] תולדות גלותנו אינן אלא חזרה נצחית על נעימה אחת ויחידה. [...] היהודים סובלים באלם אך ניכר שאין הם נסוגים, אינם נענים לדרישה, שהרי האיבה כלפיהם אינה פוחתת אלא רק משנה צורתה [...] הקיבות הקטן אינו נכנע ומעדיף, כנראה, להתענות בעינויים בלתי פוסקים, ובלבד שיוכל לשמור על דבר מה. מהו אפוא הדבר היקר כל כך לקיבות אנשים זה? כיצד יכונה אותו דבר מה, שעליו מוכנים הם להתענות בעינויים בלתי פוסקים?

על שאלה זו קיימת תשובה שגורה מן המוכן: האוצר הקדוש הוא הדת. עם ישראל נלחם לתורה, וסבל למען התורה. הנכרים דרשו, שיסתלק מן התורה והוא לא הסכים. תולדות הגלות הן דבר ימי מאבקנו על אמונתנו הדתית. [...] הרי הדת, ככל אידיאולוגיה, כפופה לחוקי האבולוציה. במשך אלפיים שנה התחוללו בחברה תמורות רבות, והיהודים היו להן עדי ראייה; [...] הנצרות הספיקה באותו פרק זמן להתפצל פעמים אחדות. בדרך הטבע מוכרח היה אותו הדבר להתרחש ביהדות. מוכרח היה – אך לא התרחש.

מן היום הראשון של הגלות נפסקה התפתחותה הפנימית של היהדות כדת. [...] היהדות איננה נכנעת לחוק האבולוציה. מאז הפסיד עם ישראל את ארצו, פסקה היהדות מלהשתנות ומלהשתכלל. לפני היות הגלות היה היהודי מטפח את הכרתו הדתית כפרח, שיש להשקותו מים, כדי שיפרח וישגשג, יגבה ויתרחב; אך מן היום הראשון של הגלות שלל היהודי מן הפרח כל אוויר ומים ולא הניחו עוד לגדול – הוא יבשו, ואת הפרח המת סגר במזוזה.

מה פירוש הדבר? כלום כך נוהגים עם אוצר קדוש, שלמענו מקריבים מאות בשנים קרבנות כבדים מנשוא? [...] אילו הייתה היהדות אותו אוצר קדוש, היה העם משקה אותה מים חיים והיה נהנה מצמיחתה ומהתפתחותה, כמו לפני הפיזור. אבל אם העם סגר מרצונו את הכרתו הדתית במסגרת ברזל, יבש אותה עד כדי התאבנות, והפל דת חיה לכעייין גוית דת חנוטה – הרי ברור, שלא בדת כלול האוצר הקדוש, אלא בדבר מה אחר, בדבר שגווייה חנוטה זו נועדה לשמש לו רק קליפה ומגן. [...] לשם הצלת השלמות הלאומית לא הייתה כל ברירה אלא להסתגר ולהשתרין במערכת איסורים מדוקדקים ואנטי – סוציאליים. לא הדת אלא הייחוד הלאומי הוא הוא אותו אוצר קדוש, שעמנו שמר ושומר עליו בעקשנות כזאת. אצל כל עם, החי חיים תיקונים, מהווים הארגון הלאומי והארץ הלאומית את הגדר והמגן לאישיותו הלאומית. ישראל הפסיד את שניהם; אז נתעורר בו יצר הקיום הלאומי ונאחז בכל כוחו בדבר היחיד שעשוי היה לשמש חומר אטימה להפריד בין ישראל לגויים, ויחד עם זה להיות מלט שיבצר את מבנהו הפנימי של העם עצמו: הדת.

(ציונות וארץ-ישראל, עמ' 114 – 119 בתוך 'כתבים ציוניים ראשונים').

תנועה עממית ורצון העם

"שום תנועה לא תוכל להיות עממית ובת קיום, אלא אם כן תהלום בדיוק את רצון העם. ברגעי המפנה הגדולים של ההיסטוריה פועמת בלב ההמונים שאיפה יסודית אחת ויחידה [...] והתנועה לא תוכל להיות תנועת עם במלוא מובן המלה, אלא אם כן תהא מונחת ביסודה נוסחה מעורטלת זו של רצון העם. אם חזון התנועה אף במעט מזער אינו בשר מבשרו של רצון העם הטהור, תעמוד התנועה במהרה בפני הברירה בין השמטות הקרקע מתחת לרגליה, (אף אם היא נהנתה זמנית מהצלחה חיצונית ניכרת), ובין ההכרח להיכנע לכוח ההיולי ולשנות את כיוונה, כי בהמון ההיולי קיים בכל תקופה ותקופה רק רצון המונים יסודי אחד, אשר נוצר בכוח המציאות, ואיש לא יוכל לשנות רצון זה, כשם שלא יוכל לשנות את כוח המציאות.

"את הנוסחה האמיתי של רצון העם אין לגלות מתוך מה שהעם צועק. לפעמים הוא צועק 'לחם שעשועים', ואולי בלא יודעין נכסף הוא אל האור הזורח של דת חדשה. גרעינו של רצון העם לא יחשוף בסיכום הרשמי של קולות המצביעים. יש רק שלוש דרכים לחשיפת רצון העם בטהרתו:

ראשית – התהליך ההיסטורי. הוא נכנע תמיד לרצונם האמיתי של ההמונים, כי רק ברצון זה, הנולד בכוח המציאות מתוך התאמה גמורה לצרכיו הבלתי אמצעיים של הרגע – רק ברצון זה מתחולל, ובשיטת הברירה הטבעית, המיוחדת לו, מרחיק ומסלק הוא כל דבר שאינו מזדהה עם רצונם הטהור של ההמונים. כל אשר מכתוב רצון ההמונים עתיד במוקדם או במאוחר לנצח [...] דרך שנייה להתגלות רצון העם היא – חושו של גאון הדור. לפעמים עולים מקרב העם אנשים מיוחדים במינם, אשר הוענקה להם רגישות בלתי שכיחה, שאינה מצויה אצל שאר בני תמותה; כל הכמוס והמפוזר רסיסים רסיסים בנשמותיהם של מיליונים – בנשמתו של אדם זה הוא מקובץ ומולוכד, מותך במטיל אחד; [...] הוא נועד להיות בחיר ההמונים, הזכרי לבצע את רצונם ההיולי האמיתי, אפילו אם יסתור את צעקתם האיוולת. אשרי העם, שהגורל מעניק לו בשעת הצורך מנהיג שכזה. ואולם יש שיטה שלישית [...] שיטה זו היא – לימוד מעמיק של תולדות העם. העבר מניח פסי פלדה בשביל העתיד: אם מסעה של איזו תנועה ירד מן הפסים הללו – ייפול וייהרס. כל זרם חדש בחיי העם חייב לנבוע במישרין מכל עברו [...] אם נעמיק ללמוד את העבר, נוכל להבחין את חוטי השני הללו ולגלות את מניעי היסוד שבעם: וככל שנעמיק חקור ללא פניות כן נשיג את מהות המניעים ביתר דיוק."

(ציונות וארץ-ישראל, עמ' 111 – 114 בתוך כתבים ציוניים ראשונים).

על הרצל

"הרצל עשה עלי רושם ענקי – המלה איננה גוזמא, אין תיאור אחר שיתאים: ענקי; ואני לא בנקל אשתחוה לאישיות - בכלל, מכל נסיונות חיי אינני זוכר אדם שעשה עלי רושם כזה כל שהוא, לא לפני הרצל ולא אחרי-כן; רק פה הרגשתי כי באמת לפני בחיר הגורל הנני עומד, נביא ומנהיג בחסד עליון, שאף לטעות ולתעות כדאי אחרי".
(הקונגרס, עמ' 50 בתוך 'אוטוביוגרפיה').

פילוג ומחלוקות

"כאן מתגלית שוב להיטותנו הנצחית אחרי מריבות סרק. כל פלוגה במחננו סבורה משום מה, כי לא תוכל לצעוד בשלווה, כל עוד לא הכתה עד מוות את כל שאר הפלוגות שאינן צועדות כמותה. כל ניסיון ליצור טקטיקה נפרדת מוכתם מיד בשם 'בגידה'. [...] מעז אני לטעון, כי חיבה זו להשמצה הדדית נובעת במישרין מן הנטייה לבטלנות, שהרי הקולות והברקים מקלים על להשתמט מעבודה של ממש. וחוזר אני וטוען, כי לכינוי זה 'עבודה של ממש' ראויה רק עבודה חיובית ויוצרת. [...] האשמות הגומלים 'בגידה', ההתאמצות המתמדת לתפוס את השכן בצווארון ולהשליכו אל מחוץ למחנה [...] אינם עבודה, אלא שעשוע וביטול זמן. ערך המפלגה או הסיעה אינו נמדד במספר הדקירות שהיא דוקרת את שאר הסיעות, אלא בכמות היצירה החיובית שהיא יוצרת ברוח תכונתה היא."
(ציונות וארץ- ישראל, עמ' 125 בתוך 'כתבים ציוניים ראשונים').

חלוציות

"את דבריו [של טרומפלדור] לא רשמתי – אין צורך: הם נשתמרו יפה בזיכרוני גם בלא זה. באותו חדר קטן, בקיץ 1916, גולל לפני את הרעיון הפשוט והנשגב של ה'חלוציות':
- חלוץ פירושו 'צועד בראש' – אמרתי – באיזה מובן? פועלים?
- לא. זה מושג הרבה יותר רחב. כמובן, דרושים גם פועלים. ואולם לא זהו המובן של המלה 'חלוץ'. לנו יהיו דרושים אנשים מוכנים 'לכל', לכל מה שתדרוש ארץ-ישראל. ל'פועל' יש האינטרסים הפועליים שלו, לחיילים שלהם; לרופא, למהנדס ולכל השאר יש הרגלים משלהם, אם אפשר לומר כך. אולם אנחנו צריכים להקים דור שלא יהיו לו לא אינטרסים ולא הרגלים. מטיל ברזל – סתם. גמיש – אבל ברזל. מתכת, שאפשר לחשל ממנה כל מה שיש צורך בו בשביל המכונה הלאומית. חסר גלגל? – אני הגלגל. חסרים מסמר, בורג, גלגל תנופה? קחו אותי. צריך לחפור אדמה? אני חופר. צריך לירות, להיות חייל? אני חייל. משטרה? רופא? עורכי דין? מורים? שואבי-מים? בבקשה, אני עושה את הכול. אין לי פרצוף, אין פסיכולוגיה, אין רגשות, אין לי אפילו שם: אני האידיאה הטהורה של שירות, מוכן לכל, איני קשור בשום דבר; אני יודע רק ציווי אחד: לבנות.
- אין בני אדם כאלה – אמרתי.
- יהיו.
- שוב טעיתי, והוא צדק. הראשון מבני אדם אלה ישב לפני, הוא בעצמו היה כזה: עורך דין, חייל, פועל במשק חקלאי. אפילו לתל-חי בא לחפש עבודת אדמה, מצא שם את מותו מכדור של רובה, אמר 'אין דבר' ומת כבן אלמוות." - (מגילת הגדוד, עמ' 205 – 206, בתוך 'אוטוביוגרפיה').